

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 19 lipca 2023 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych
innych ustaw**

(druk nr 1061)

I. Cel i przedmiot ustawy

Ustawa wprowadza zmiany w ustawie:

- 1) z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- 2) z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego,
- 3) z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego,
- 4) z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy,
- 5) z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych,
- 6) z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- 7) z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym

– w celu, jak wskazano w uzasadnieniu projektu, „podwyższenia standardów uczestnictwa małoletnich w procedurach sądowych, wzmocnienia ich ochrony, w tym także systemowej ochrony przed skrzywdzeniem oraz podwyższenia poziomu poszanowania praw osób z niepełnosprawnością”.

W związku z powyższym przedmiotowa ustawa w szczególności przewiduje:

- 1) wprowadzenie instytucji reprezentanta dziecka zamiast kuratora reprezentującego dziecko;
- 2) uszczegółowienie zasad wysłuchania dziecka w toku postępowania cywilnego;

- 3) określenie rodzaju i zakresu obowiązkowego szkolenia i doskonalenia zawodowego sędziego orzekającego w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego;
- 4) dookreślenie obowiązków pracownika socjalnego w przypadku zaistnienia okoliczności uzasadniających odebranie dziecka z rodziny;
- 5) zmianę tytułu, a także rozszerzenie zakresu przedmiotowego ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym przez:
 - a) wprowadzenie regulacji dotyczących ochrony małoletnich, w tym wprowadzenie standardów ochrony małoletnich przez organ zarządzający lub nadzorujący placówkę oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, resocjalizacyjną, religijną, artystyczną, medyczną, rekreacyjną, sportową lub związaną z rozwijaniem zainteresowań, do której uczęszczają albo w której przebywają lub mogą przebywać małoletni, oraz przez organizatorów takiej działalności, a także przez podmioty świadczące usługi hotelarskie i turystyczne, oraz
 - b) wprowadzenie regulacji dotyczących analizy zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu,
 - c) ustanowienie Krajowego Planu Przeciwdziałania Przemocy na Szkodę Małoletnich, a także Krajowego Planu Przeciwdziałania Przystępstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich,
 - d) zwiększenie uprawnień Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie kontroli wykonywania przez pracodawców obowiązku weryfikacji czy zatrudnione osoby, zajmujące się między innymi opieką nad małoletnimi, ich wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją, są zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przystępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze;
- 6) uszczegółowienie zasad wyboru i ustanowienia kuratora dla osoby z niepełnosprawnością oraz doprecyzowanie jego obowiązków, a także uwzględnienie indywidualnych uwarunkowań dotyczących osoby z niepełnosprawnością i jej praw.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem między innymi przepisów, które dotyczą analizy zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, pozostałych szczególnych środków

ochrony małoletnich przed krzywdzeniem, a także utworzenia określonych zespołów. Przepisy te mają wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw został wniesiony z inicjatywy poselskiej (druk sejmowy nr 3309). Marszałek Sejmu skierowała projekt do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu, które odbyło się 15 czerwca 2023 r. Następnie projekt został skierowany do dalszych prac do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach. Komisja rozpatrzyła projekt ustawy na posiedzeniu w dniu 27 czerwca 2023 r. i wniosła o jego uchwalenie w brzmieniu przyjętym w sprawozdaniu (druk nr 3403).

W trakcie drugiego czytania na posiedzeniu Sejmu w dniu 12 lipca 2023 r. zostało wniesionych 17 poprawek (druk 3403–A), które w większości zmierzały do modyfikacji regulacji wprowadzanych w ustawie o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym.

Sejm uchwalił ustawę na 79. posiedzeniu w dniu 13 lipca 2023 r. Za przyjęciem ustawy opowiedziało się 441 posłów, 11 było przeciw, jeden poseł wstrzymał się od głosu.

III. Uwagi szczegółowe

1. Art. 2 pkt 2, art. 216² § 1, określa, że wysłuchanie dziecka następuje na posiedzeniu niejawnym, które odbywa się w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub poza jego siedzibą. Jeżeli dobro dziecka tego wymaga wysłuchanie dziecka może odbyć się w innym miejscu poza siedzibą sądu.

W związku z przyjętą redakcją przepisu, pojawia się pytanie dotyczące zasadności powtórzenia w zdaniu drugim, że *wysłuchanie dziecka może się odbyć poza siedzibą sądu* skoro zdanie pierwsze przesądza już o takiej możliwości. Jeśli celem ustawodawcy było doprecyzowanie, że wysłuchanie odbywa się poza siedzibą sądu, jeśli wymaga tego dobro dziecka, można to osiągnąć poprzez uzupełnienie w tym zakresie zdania pierwszego.

Propozycja poprawki:

– w art. 2 w pkt 2, w art. 216² w § 1:

a) wyrazy „lub poza jego siedzibą” zastępuje się wyrazami „lub, jeżeli dobro dziecka tego

wymaga, w innym miejscu poza jego siedzibą”,

b) skreśla się zdanie drugie;

2. Art. 2 w pkt 2, w art. 216² w § 2 przewiduje, że w wyjątkowych wypadkach w wysłuchaniu dziecka, oprócz sędziego, może brać udział wyłącznie biegły psycholog, jeżeli z uwagi na stan zdrowia, rozwój umysłowy lub wiek dziecka niezbędne jest zapewnienie mu pomocy psychologicznej podczas wysłuchania lub zachodzi konieczność udzielenia pomocy sędziemu w zakresie rozpoznania potrzeb dziecka podczas wysłuchania.

Należy zauważyć, że w przepisie tym jednoznacznie sprecyzowano, kto oprócz sędziego, a także w jakich okolicznościach może uczestniczyć w wysłuchaniu dziecka. W związku z tym zbędne jest stosowanie wyrażenia „w wyjątkowych wypadkach”.

Propozycja poprawki:

– w art. 2 w pkt 2, w art. 216² w § 2 skreśla się wyrazy „wyjątkowych wypadkach w”;

3. W art. 4 w pkt 3 w lit. a, w § 2 wyrazy „§ 1–1a” należy zastąpić się wyrazami „§ 1 i 1a”, ponieważ pomiędzy § 1 i 1a nie ma innych przepisów.

Propozycja poprawki:

– w art. 4 w pkt 3 w lit. a, w § 2 wyrazy „§ 1–1a” zastępuje się wyrazami „§ 1 i 1a”;

4. Art. 7 pkt 6, art. 22a ust. 1 mówi o ustaleniu stopnia prawdopodobieństwa ponownego popełnienia przestępstwa. Natomiast ust. 2 tego artykułu mówi o ustaleniu prawdopodobieństwa ponownego popełnienia przestępstwa a nie jego stopnia. W związku z powyższym należy rozważyć przyjęcie poprawki w celu uściślenia ust. 2.

Propozycja poprawki:

– w art. 7 w pkt 6, w art. 22a w ust. 2 po wyrazie „Ustalenia” dodaje się wyraz „stopnia”;

5. W art. 7 w pkt 6, w art. 22f w ust. 1 zostały określone obowiązki ekspertów, którzy wchodzi w skład Zespołu do spraw analizy zdarzeń. W tym celu użyto określenia „są zobowiązani”. Posłużenie się tym określeniem jest niewłaściwe. Może ono bowiem sugerować, iż w przepisie mowa jest o zobowiązaniu wynikającym ze stosunku cywilnoprawnego, podczas gdy intencją ustawodawcy było nałożenie ustawowego obowiązku określonego zachowania.

Propozycja poprawki:

– w art. 7 w pkt 6, w art. 22f w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia wyraz „zobowiązani” zastępuje się wyrazem „obowiązani”;

6. W art. 7 w pkt 6, w art. 22k w ust. 1 wskazano, że prawo udziału w wysłuchaniu mają wyłącznie członkowie grupy ekspertów, chyba że porozumienie się z osobą wysłuchiwaną wymaga obecności tłumacza języka obcego, specjalisty polskiego języka migowego albo komunikacji wspomagającej lub alternatywnej. Należy zauważyć, że system prawny posługuje się pojęciem tłumacz polskiego języka migowego (PJM, SJM, SKOGN) a nie specjalista polskiego języka migowego.

Propozycja poprawki:

– w art. 7 w pkt 6, w art. 22k w ust. 1 wyrazy „specjalisty polskiego języka migowego albo komunikacji wspomagającej lub alternatywnej” zastępuje się wyrazami „polskiego języka migowego (PJM), systemu językowo-migowego (SJM), sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) albo specjalisty metody komunikacji wspomagającej lub alternatywnej, którą posługuje się osoba wysłuchiwana”;

7. W art. 7 w pkt 6, w art. 22r Minister Sprawiedliwości został upoważniony do określenia, w drodze rozporządzenia, trybu wyłaniania ekspertów i zasad ich wynagradzania.

Należy zauważyć, że w ustawie brakuje przepisu materialnego, który przesądza, że eksperci otrzymują wynagrodzenie i w tym zakresie należy uzupełnić przyjętą regulację.

8. Art. 7 w pkt 6, w art. 22t określa, że Minister Sprawiedliwości powołuje i odwołuje Koordynatora Realizacji Działań na rzecz Ochrony Małoletnich przed Krzywdzeniem w randze sekretarza lub podsekretarza stanu w urzędzie obsługującym Ministra Sprawiedliwości oraz członków Zespołu do Spraw Ochrony Małoletnich, zwanego dalej „Zespołem”. Natomiast przepis, który mówi o tym, że taki Zespół działa przy Ministrze Sprawiedliwości został umieszczony w art. 22 u. Należy rozważyć przyjęcie poprawki w celu zapewnienia właściwej kolejności umieszczenia przepisów.

Propozycja poprawki:

– w art. 7 w pkt 6:

a) skreśla się art. 22t,

b) w art. 22u:

- w ust. 1 wyraz „Zespół” zastępuje się wyrazami „Zespół do Spraw Ochrony Małoletnich, zwany dalej „Zespołem”,
- po ust. 1 dodaje się ust. ... w brzmieniu:

„... Minister Sprawiedliwości powołuje i odwołuje Koordynatora Realizacji Działań na rzecz Ochrony Małoletnich przed Krzywdzeniem w randze sekretarza lub podsekretarza stanu w urzędzie obsługującym Ministra Sprawiedliwości oraz członków Zespołu.”;

9. W art. 7 w pkt 6, art. 22z ust. 1 przewiduje, że wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta oraz marszałek województwa sprawują kontrolę wykonywania obowiązków, o których mowa w art. 21 i art. 22b, w zakresie objętym właściwością rzeczową i miejscową tych organów. Natomiast w ust. 6 tego artykułu wskazano, że jeżeli w wyniku kontroli zostanie stwierdzone naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów lub występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić, niezależnie od przekazania zaleceń podmiotowi kontrolowanemu, burmistrz lub prezydent miasta, starosta, marszałek województwa lub podmioty wymienione w ust. 3 niezwłocznie powiadamiają Policję lub prokuratora. W przepisie tym został pominięty wójt.

Propozycja poprawki:

- w art. 7 w pkt 6, w art. 22z w ust. 6 wyrazy „burmistrz lub” zastępuje się wyrazami „wójt, burmistrz,”;

10. W art. 12, który określa przepisy mające wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, należy wprowadzić poprawkę, ponieważ w art. 5 nie ma punktów, a także ustawa nie zawiera art. 8a.

Propozycja poprawki:

- w art. 12 wyrazy „art. 5 pkt 1, art. 7 pkt 6 w zakresie rozdziałów 4c i 4d, art. 8, art. 8a” zastępuje się wyrazami „art. 5, art. 7 pkt 6 w zakresie rozdziałów 4c i 4d, art. 8”.

Danuta Drypa

Główny legislator